

DAVRANIŞ BİLİMLERİ ve İLETİŞİM

TOPLUMSAL CİNSİYET - 2

YRD.DOÇ.DR. ÖZGÜR GÜLDÜ

Tarihsel Süreç

- ▶ Kadınlar ve kadın deneyimleri toplumun yarısını oluşturmalarına rağmen, tarih yazılırken bunlar dışarıda tutulmuş, marjinalleştirilmiştir.
- ▶ Tarih söylemi genel olarak eril iktidarı destekler.
- ▶ Uzun süreler boyunca tarih; erkelerin yazdığı, erkekleri anlatan ve onlara hizmet eden bir anlatım olagelmiştir.

Feminizm

- ▶ Genel anlamda feminizm, birçok farklı bakış açısının birleşiminden oluşur.
- ▶ Bu yüzden bir değil, birçok feminizm yaklaşımı vardır.
- ▶ Kadınların erkeklerle karşılaştırıldığında güce ve statüye sahip oldukları alanlar çocuk bakımı ve doğum ve ilişkili alanlardır.
- ▶ Erkekler daha uygun görülen yüksek bir statüye ise kadınlar, ya erkek gibi davranarak ya da daha yüksek bir otorite (genellikle erkek) tarafından atanırlarsa gelebilmektedirler.
- ▶ Bunlar dışında kadınlar hep statü olarak erkeklerden düşük konumda olmuşlardır.
- ▶ Feminizm, bu problemin çözülebilmesi için güç ilişkilerinin değişmesi yönünde çaba gösterir.

Toplumsal Cinsiyet ile İlgili Yaklaşımlar

- ▶ ***Sosyal Öğrenme Kuramı (Bandura, 1977)***
  - Kurama göre, çocuklar toplumda nasıl davranmaları gerektiğini yetişkinlerin davranışlarını gözlemleyip, taklit ederek ve belli davranışların pekiştirilmesi sonucu öğrenirler.
  - Bebekler, öncelikle ebeveynlerinin, sonra da sosyal çevredeki kişilerin davranışlarını taklit ederler.
  - Bu davranışlar eğer çevre tarafından uygun görülmezse cezalandırılır, uygun görülürse ödüllendirilir, uygun görülürse ödüllendirilir.

Toplumsal Cinsiyet ile İlgili Yaklaşımlar

- ▶ ***Sosyal Öğrenme Kuramı (Bandura, 1977)***
  - Kızlar da erkeklerde, dışarıdan destekledikleri davranışları ortaya koyar, karşı çıkılan veya cezalandırılacak davranışlardan kaçınırlar.
  - Böylece çevreden gelen cinsiyete uygun davranış gösterme beklentisine karşılık vermiş olurlar.
  - Cinsiyetlerine uygun davrandıklarında desteklenirler.
  - Sonuçta Sosyal Öğrenme Kuramı'na göre, çocuklar ailede, çevrelerinde, hatta medyada gördükleri davranışları öğrenirler ve kendi cinsiyetlerine uygun davranışları, doğuracağı sonuçlara göre değerlendirerek ortaya koyarlar.

Toplumsal Cinsiyet ile İlgili Yaklaşımlar

► *Bilişsel Gelişim Kuramı (Jean Piaget)*

- Kurama göre, çocuklardaki bilişsel yargılamanın başlangıçta yetişkinlerden farklı olduğu halde, yaşları ilerledikçe yetişkinlerinkine benzediğini ortaya koymuştur.
- Çocukların zihinsel kurguları ve entelektüel becerileri, gelişimleriyle birlikte nitelik olarak değişir.
- Kohlberg'e göre, çocuğun gelişimi sırasında diğer kavramlarla birlikte cinsel kimlik kavramı da gelişir.

Toplumsal Cinsiyet ile İlgili Yaklaşımlar

► *Bilişsel Gelişim Kuramı (Jean Piaget)*

- 18 aylıktan itibaren kendilerinin, anne babalarının ve çevrelerindeki diğer kişilerin cinsiyetlerinin farkına varırlar.
- 4 yaş civarına geldiklerinde ise cinsiyetin kalıcılığını algılamaya başlarlar.
- Çocuklar cinsiyet rollerini ve kalıplarını dünyayı anlamlandırmanın bir parçası olarak öğrenir ve benlik kavramlarının bir parçası yaparlar.
- Benlik kavramını olumlu olması kişi için önemlidir.

Toplumsal Cinsiyet ile İlgili Yaklaşımlar

► *Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı (Bem, 1981)*

- Şema; kişinin bir konuya ilişkin zihninde yer alan ve o konuya ait bilgilerini şekillendiren genel bir çerçeve, kolaylaştırıcı bir şablondur.
- Bir konu hakkında zihinsel bir şemamız varsa, o konu ile ilgili bir durumla karşılaştığımızda şema bize durum hakkında genel bilgi verir ve genellikle fazladan işlem yapmaktan kaçınan zihnimiz için kolaylık sağlar.
- Toplumsal Cinsiyet Şeması, kişinin zihninde toplumsal cinsiyete dair bütün hazır bilgilerin yer aldığı ve yeni gelen bilgilerin buna göre şekillendiği bir çerçevedir.

Toplumsal Cinsiyet ile İlgili Yaklaşımlar

► *Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı (Bem, 1981)*

- Kişi kadınsa, nasıl biri olduğunu anlamak için çaba sarf etmektense, şemalardan yararlanır ve onun örneğin güler yüzlü olmasını bekleriz.
- Kişi erkekse, zihnimizdeki erkek şeması aktive olur ve daha ciddi olması gerektiğini düşünürüz.
- Kişiler davranışları sonucunda beklentilerimizi karşılar, yani şemayla uyumlu davranırlarsa, onlara dair izlenimimiz olumlu olur.

Toplumsal Cinsiyet ile İlgili Yaklaşımlar

► *Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı (Bem, 1981)*

- Toplumsal cinsiyet şeması, çok merkezli bir şemadır.
- İnsanlara ilk baktığımızda onları tanımlamak için ilk aklımıza gelen, cinsiyetleridir.
- Kişiler, cinsiyet şemaları ile uyumlu bilgileri daha kolay ve daha hızlı hatırlarlar. Uymayanları yanlış olarak kodlayabilirler.
- Bu kuram toplumsal cinsiyetin dünyayı tanımlamakta oldukça önemli bir yeri olduğunu vurgular.

Adaletsizlikleri Önlemede Bazı Çözüm Önerileri

► *Pozitif Ayrımcılık*

- Bu kavram, kişilerin dezavantajlı durumlarında onları, en azından pozisyonları diğerleriyle eşitleninceye kadar olumlu yönde desteklemek anlamına gelir.
- İşe alımlarda cinsiyetçi davranılmaması adına her iki cinsiyetten kişilere de yer verme zorunluluğu veya bazı parlamentolarda belli sayıda (ya da oranda) kadın bulundurma zorunluluğu pozitif ayrımcılığa örnek olarak verilebilir.

Adaletsizlikleri Önlemede Bazı Çözüm Önerileri

► *Pozitif Ayrımcılık*

- Ancak kadınların eğitim durumu, iş tecrübesi gibi diğer özellikleri aynı olduğu halde sadece kadın olduğu için işe alınmadığı durumlarda, işverenlerden belli oranda kadın istihdam etme zorunluluğunun koyulması, mevcut koşullarda kendisine fırsat tanınmayan kadınlara da kendilerini kanıtlama, bu işlerin üstesinden gelebileceklerini gösterme fırsatı verebilir.
- Bu bakımdan birçok kişi temelde onaylanmasa dahi pozitif ayrımcılığa olumlu bakmaktadır.